

جغرافیای نظامی عراق

www.ketab.ir

چاپ اول

تهران ۱۴۰۰

سرشناسه	: فخری، سیروس، ۱۳۴۳
عنوان و نام پدیدآور	: جغرافیای نظامی عراق / به کوشش سیروس فخری؛ با نظارت سید یحیی صفوی؛ تهیه کننده سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح
مشخصات نشر	: تهران: سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	: ۲۵۷ ص.: مصور (رنگ)، جدول، نقشه.
شابک	: 978-964-211-301-9
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۲۵۵-۲۵۷.
موضوع	: جغرافیای نظامی -- عراق
موضوع	: Military geography -- Iraq
موضوع	: عراق -- جنبه‌های استراتژیکی
موضوع	: Iraq -- Strategic aspects
شناسه افزوده	: سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح
شناسه افزوده	: National Geographical Organization
رده‌بندی کنگره	: UA ۹۹۵
رده‌بندی دیویی	: ۳۵۵.۳۷۵۶۷
شماره کتابشناسی ملی	: ۸۵۱۳۰۲۸
اطلاعات رکورد کتابشناسی	: فیپا

سازمان جغرافیایی

شابک ۹-۳۰۱-۲۱۱-۹۶۴-۹۷۸-۹۷۸-۹۶۴-۲۱۱-۳۰۱-۹ ۹۷۸-۹۶۴-۲۱۱-۳۰۱-۹

- * عنوان: جغرافیای نظامی عراق
- * تهیه کننده: سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح
- * به کوشش: دکتر سیروس فخری
- * با نظارت: سید یحیی رحیم صفوی
- * نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۰
- * شمارگان: ۱۰۰۰ جلد
- * ناشر: انتشارات سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح
- * قیمت: ۱.۸۰۰.۰۰۰ ریال
- * حروفچینی، لیتوگرافی، چاپ و صحافی: انتشارات سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح (۸۸۴۹۸۱۴۰۰)

مرکز پخش:

* کتابفروشی سپهر، نمایشگاه و مرکز فروش انتشارات سازمان جغرافیایی، خیابان دکتر شریعتی، خیابان معلم.
 Web Sit: WWW.NGOIRAN.ir
 E-Mail: NGOIRAN84@yahoo.com

تمام حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به ناشر بوده و هرگونه بهره‌برداری بدون اجازه ناشر، مورد پیگرد قانونی قرار می‌گیرد.

فهرست مطالب

۱۹	مقدمه
۲۱	پیشگفتار
۲۳	فصل اول: کلیات
۲۳	۱-۱- مقدمه
۲۳	۲-۱- مقیاس و کاربرد جغرافیای نظامی
۲۴	۳-۱- تقسیم‌بندی جغرافیای نظامی
۲۴	۴-۱- اهمیت جغرافیای نظامی
۲۵	۵-۱- موقعیت و شکل کشور عراق
۲۶	۶-۱- تاریخچه کشور عراق
۲۷	۷-۱- اهمیت راهبردی موقعیت عراق در منطقه غرب آسیا (خاورمیانه) و جهان
۲۹	فصل دوم: ژئومورفولوژی نظامی عراق
۲۹	۱-۲- ژئومورفولوژی نظامی و کاربرد آن در جنگ
۳۲	۱-۱-۲- لندفرم‌ها (اشکال زمین)
۳۳	۲-۱-۲- شیب
۳۵	۲-۲- زمین‌شناسی و طبقه‌بندی ناهمواری‌های عراق
۳۶	۱-۲-۲- صفحه اوراسیا
۳۶	۲-۲-۲- صفحه عربی
۳۶	۱-۲-۲-۲- صفحه داخلی پایدار
۳۶	۱-۲-۲-۲- صفحه خارجی ناپایدار
۳۶	۱-۱-۲-۲-۲- فروافتادگی بین‌النهرین
۳۷	۲-۲-۲-۲- کمر بند چین‌خورده - رانده زاگرس
۳۹	۳-۲- ویژگی‌های توپوگرافی عراق
۳۹	۱-۳-۲- ارتفاع
۴۱	۲-۳-۲- شیب توپوگرافی
۴۲	۴-۲- شبکه زهکشی و دریاچه‌ها
۴۳	۵-۲- طبقه‌بندی ناهمواری‌های عراق و ارزیابی ارزش نظامی آن‌ها
۴۴	۶-۵-۱- منطقه ساحلی

۴۵	۲-۵-۱-۱- واحد ژئومورفولوژیکی ساحلی
۴۷	۲-۵-۲ - منطقه هموار
۴۷	۲-۵-۲-۱- واحد جلگه
۵۳	۲-۵-۲-۲- واحد بیابان جنوب غرب و غربی
۵۵	۲-۵-۲-۳- واحد فلات غربی
۶۰	۲-۵-۲-۴- واحد صحرای نینوا
۶۳	۲-۵-۳- منطقه کوهستانی
۶۳	۲-۵-۳-۱- واحد فرسایش یافته شرقی
۶۶	۲-۵-۳-۲- واحد فرسایش یافته جنوبی
۸۱	۲-۵-۳-۳- واحد فرسایش یافته شمالی
۸۸	۲-۵-۳-۴- واحد کوهستان

فصل سوم: اقلیم نظامی عراق

۳-۱- مقدمه

۳-۲- اقلیم‌شناسی نظامی و اهمیت آن در جنگ

۳-۲-۱- عنصر اقلیمی دما و طبقه‌بندی نظامی آن

۳-۲-۱-۱- دمای بحرانی سرد

۳-۲-۱-۲- دمای بسیار سرد

۳-۲-۱-۳- دمای سرد

۳-۲-۱-۴- دمای کمی سرد

۳-۲-۱-۵- دمای خنک

۳-۲-۱-۶- دمای معتدل

۳-۲-۱-۷- دمای کمی گرم

۳-۲-۱-۸- دمای گرم

۳-۲-۱-۹- دمای داغ

۳-۲-۱-۱۰- دمای بحرانی داغ

۳-۲-۲- دما و اثرات نظامی آن

۳-۲-۱- تنش‌های گرمایی و سرمایایی (با استفاده از شاخص‌های دمای مؤثر استاندارد SET و دمای

معادل فیزیولوژیک PET)

۳-۲-۳- رطوبت نسبی

۳-۲-۴- باد

۳-۲-۵- بارش

۳-۲-۶- ابرناکی

۱۰۰

۱۰۱

۱۰۴

۱۰۷

۱۱۱

۱۱۵	فصل چهارم: هیدرولوژی نظامی عراق
۱۱۵	۱-۴- ویژگی‌های هیدرولوژی (رودخانه‌های) کشور عراق
۱۱۵	۱-۱-۴- حوضه‌های زهکشی عراق
۱۱۷	۲-۱-۴- رودخانه‌های عراق
۱۱۷	۲-۴- هیدرولوژی نظامی رودخانه‌های کشور عراق
۱۱۸	۱-۲-۴- رودخانه‌های کوهستانی
۱۲۱	۲-۲-۴- رودخانه‌های کوهستان کم ارتفاع
۱۲۶	۳-۲-۴- رودخانه‌های دشت نینوا
۱۲۸	۴-۲-۴- رودخانه‌های فلات غربی
۱۳۰	۵-۲-۴- رودخانه‌های بیابان غربی و جنوب غربی
۱۳۱	۶-۲-۴- رودخانه‌های منطقه‌ای جلگه‌ای عراق
۱۳۵	۷-۲-۴- رودخانه‌های منطقه‌ای شرق عراق
۱۳۷	۸-۲-۴- رودخانه‌های مرزی عراق
۱۳۷	۱-۸-۲-۴- رودخانه‌های عمود بر خط مرزی
۱۳۸	۲-۸-۲-۴- رودخانه‌های منطبق بر خط مرزی
۱۴۱	۳-۴- نقشه هیدرولوژی نظامی عراق با تأکید بر رودخانه‌ها

۱۴۳	فصل پنجم: جمعیت عراق
۱۴۳	۱-۵- جمعیت عراق
۱۴۴	۲-۵- پراکنش و تراکم جمعیت عراق
۱۴۷	۳-۵- ساختار و تقسیمات کشوری عراق
۱۴۷	۱-۳-۵- استان بغداد
۱۴۷	۲-۳-۵- استان صلاح‌الدین
۱۴۷	۳-۳-۵- استان دیاله
۱۴۸	۴-۳-۵- استان واسط
۱۴۸	۵-۳-۵- استان میسان
۱۴۸	۶-۳-۵- استان بصره
۱۴۸	۷-۳-۵- استان ذیقار
۱۴۹	۸-۳-۵- استان مثنی
۱۴۹	۹-۳-۵- استان قادسیه
۱۴۹	۱۰-۳-۵- استان بابل
۱۴۹	۱۱-۳-۵- استان کربلا
۱۴۹	۱۲-۳-۵- استان الانبار

۱۵۰	۵-۳-۱۳- استان نجف
۱۵۰	۵-۳-۱۴- استان نینوا
۱۵۰	۵-۳-۱۵- استان دهوک
۱۵۰	۵-۳-۱۶- استان اربیل
۱۵۱	۵-۳-۱۷- استان کرکوک
۱۵۱	۵-۳-۱۸- استان سلیمانیه
۱۵۴	۵-۵- ویژگی‌های فرهنگی
۱۵۵	۵-۵-۱- اسلام در عراق
۱۵۵	۵-۵-۲- اهل سنت
۱۵۶	۵-۵-۳- اهل تشیع
۱۵۶	۵-۵-۴- اکراد
۱۵۷	۵-۵-۵- ایزدی‌ها

۱۵۹	فصل ششم: شبکه راه‌های عراق
۱۵۹	۶-۱- مقدمه
۱۵۹	۶-۲- موقعیت ارتباطی عراق
۱۶۰	۶-۳- حمل و نقل
۱۶۱	۶-۳-۱- راه آهن
۱۶۳	۶-۳-۲- راه آبی (رودخانه‌ای و دریایی)
۱۶۳	۶-۳-۲- ۱- بنادر
۱۶۷	۶-۳-۳- شبکه راه‌ها
۱۷۱	۶-۳-۴- فرودگاه‌های عراق
۱۷۲	۶-۳-۴-۱- فرودگاه‌های غیرنظامی عراق
۱۷۲	۶-۳-۴-۲- فرودگاه‌های نظامی عراق
۱۷۳	۶-۳-۴-۳- پایگاه‌های هوایی عراق

۱۷۵	فصل هفتم: مرز و ویژگی‌های نظامی مرز عراق
۱۷۵	۷-۱- مقدمه
۱۷۶	۷-۲- کلیات مرز عراق با همسایگان
۱۷۷	۷-۳- بررسی نظامی مرز عراق با کشور ترکیه
۱۸۵	۷-۴- بررسی نظامی مرز عراق با کشور سوریه
۱۹۵	۷-۵- تجزیه و تحلیل نظامی مرز عراق با کشور اردن
۱۹۷	۷-۵-۱- ارزیابی ژئومورفولوژی نظامی مرز مشترک عراق - اردن

پیشگفتار

استفاده مؤثر از برتری اطلاعات جغرافیایی در درگیری‌های نظامی، یک محیط فعال را برای فرمانده ایجاد می‌کند تا به کمک آن راهبردهای ابتکاری، اصول عملیاتی و مانورهای رزمی را اجرا کند و برای دست یافتن به این درجه از اثربخشی عملیاتی، چاره‌ای جز جمع‌آوری اطلاعات جغرافیایی نظامی و دفاعی برای یک ارتش وجود ندارد. نادیده گرفتن هر یک از اطلاعات جغرافیایی در پیشرفت عملیات و دستیابی به اهداف آن اثر مستقیم دارد. لذا اطلاعات جغرافیایی به خدمت جنگ درآمده است و فناوری‌های نوین عصر اطلاعات جغرافیایی با تغییر تاکتیک‌ها و تکنیک‌ها و رویه‌ها، منجر به افزایش ظرفیت‌های کسب اطلاعات و توانمندی فرماندهی در کنترل نیروهای عملیاتی و ارتقای مدیریت نبرد در مراحل قبل، حین و بعد از حمله یا دفاع می‌شود. جغرافیای نظامی با پیوند زدن عوامل موجود در طبیعت با اصول نظامی باعث می‌شود تا طراحان و مجریان نظامی از مزایای سرشار آن‌ها استفاده برده و برتری خود نسبت به دشمن را القا نماید. در طول تاریخ نقش زمین، آب، هوا و اقلیم به‌عنوان یکی از مهم‌ترین و تأثیرگذارترین عوامل بر راهبردها و پشتیبانی نبردها بوده است. در ادبیات نظامی هر کشور، شناخت ویژگی‌های جغرافیای خودی و دشمن برای مقاصد دفاعی یکی از اساسی‌ترین مفاهیم به‌حساب می‌آید. تجربه هشت سال دفاع مقدس، ضرورت شناخت نقش عوامل طبیعی و انسانی در مقابله با تهدیدها در ابعاد نظامی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی را در سطوح ملی، منطقه‌ای و فرمانطقه‌ای (تاکتیک و استراتژیک) آشکارتر ساخته است. از این رو ورود به بحث جغرافیای نظامی بدون درک ماهیت، قلمرو و در نتیجه درک واقعی جایگاه و اهداف نهایی آن امری بدون نتیجه خواهد بود و بدون بحث و بررسی همه‌جانبه جغرافیا و مسائل نظامی نمی‌توان نیازهای عملیاتی مورد انتظار را برطرف ساخت.

سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح با توجه به قدمت و سابقه حرفه‌ای خود، سال‌ها است که با تهیه و تدوین کتب علمی و آموزشی مورد نیاز در رشته جغرافیا، سعی در تعالی روزبه‌روز دانش علمی علاقه‌مندان و فرهیختگان این حوزه دارد؛ امید آنکه گام‌های ارزشمند و مفیدی که در حوزه جغرافیای نظامی برداشته شده، سرآغاز حرکت و پویایی بیش از پیش این سازمان باشد. لازم میدانم ضمن سپاسگزاری از حمایت‌های سردار معزز سرلشکر پاسدار دکتر سید یحیی صفوی، از زحمات جناب آقای دکتر سیروس فخری مؤلف کتاب جغرافیای نظامی کشور عراق، جناب آقای دکتر سیروس نبیونی رئیس گروه اطلاعات جغرافیایی سازمان، آقای دکتر سید یاسر حکیم دوست و تمامی عزیزانی که به‌نوعی در تهیه این کتاب وزین همت گماردند تقدیر و تشکر نمایم. همچنین از تمامی استادان، فرهیختگان و پژوهشگران دانشگاه‌های کشور یاری و مدد می‌جوییم تا آنکه هرگونه کاستی و نقص‌های احتمالی را هرچند کم و ناچیز باشد، متذکر گردند.

رئیس سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح

سرتیپ دوم دکتر مجید فخری